

ANNA IWACEWICZ-ORŁOWSKA

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok, Polska ■
University of Finance and Management in Białystok, Poland

Motywy i korzyści z uczestnictwa w zagranicznych praktykach zawodowych uczniów szkół ponadpodstawowych z województwa podlaskiego

Motives and benefits of participating in international internships of secondary school pupils from the Podlaskie Voivodeship (Poland)

Streszczenie: Praktyki zawodowe to ważny etap procesu kształcenia uczniów, mający na celu pogłębienie nie tylko ogólnej wiedzy, lecz także praktycznych umiejętności wykorzystywanych w przyszłej pracy zawodowej. W niniejszym artykule przeanalizowano włączenie praktyk zagranicznych do programów kształcenia szkół o profilu zawodowym. Artykuł opracowano na podstawie badań własnych, przeprowadzonych w czterech szkołach o różnych profilach kształcenia (branża budowlana, branża turystyczna oraz branża beauty), których uczniowie odbyli praktyki zawodowe w przedsiębiorstwach w Wilnie, Kłajpedzie oraz Pradze. Celem autorki jest omówienie oczekiwań uczniów szkół zawodowych oraz korzyści, jakie przynoszą im praktyczne staże zawodowe odbywane w zagranicznych przedsiębiorstwach. Na podstawie potrzeb zgłaszanych przez uczniów przed wyjazdem można stwierdzić, iż są oni zainteresowani przede wszystkim nabyciem konkretnych umiejętności zawodowych. Ponadto część uczniów chciałaby udoskonalić znajomość języka obcego, ze szczególnym uwzględnieniem słownictwa zawodowego. Oczekiwania te świadczą o tym, że staże zagraniczne są ważnym narzędziem służącym do zdobywania wiedzy praktycznej. Z kolei możliwość zweryfikowania nabytych w szkole umiejętności zapewnia uczniom odpowiednią motywację do dalszego kształcenia się.

Abstract: Internships are an important element of the students educating process aimed not only at deepening general knowledge but also practical skills used in the future professional work. The aim of the work is to analyse the use of foreign internships in vocational schools educational programs. The article is based on own research from four schools with educational profiles representing the construction, tourism (2 schools) and beauty industries. Pupils completed internships in enterprises in Vilnius, Klaipeda and Prague. The aim of this study is to analyse the expectations and benefits of practical internships in foreign enterprises for vocational schools pupils. Analysing the needs reported by students before going on an internship, it is clear that it is primarily the using of practical skills necessary in the

industries that they represent. Therefore, students are particularly interested in acquiring specific professional skills that will be helpful in their future work. Additionally, some of them would like to expand their knowledge of a professionally oriented foreign language during the internship. This is confirmed by the fact that foreign internships for vocational schools pupils are a huge stimulus for acquiring practical knowledge and skills in an international environment. Comparing own skills acquired directly in school with practice in a specific industry is an enormous advantage and provides pupils with great motivation to continue their education.

Słowa kluczowe: praktyki zagraniczne; szkolnictwo zawodowe; umiejętności praktyczne, województwo podlaskie

Keywords: foreign internships; Podlaskie Voivodeship; practical skills; vocational education

Otrzymano: 23 sierpnia 2021

Received: 23 August 2021

Zaakceptowano: 17 listopada 2021

Accepted: 17 November 2021

Sugerowana cytacja/Suggested citation:

Iwacewicz-Orłowska, A. (2021). Motywy i korzyści z uczestnictwa w zagranicznych praktykach zawodowych uczniów szkół ponadpodstawowych z województwa podlaskiego. *Przedsiębiorczość – Edukacja [Entrepreneurship – Education]*, 17(2), 137–150. <https://doi.org/10.24917/20833296.172.10>

Wstęp

Praktyki zawodowe stanowią ważny element procesu kształcenia uczniów, mający na celu pogłębienie nie tylko ogólnej wiedzy, lecz także praktycznych umiejętności wykorzystywanych w przyszłej pracy zawodowej. Dzięki praktykom absolwent nabywa niezbędne kompetencje do wykonywania zawodu. Ponadto coraz więcej przedsiębiorstw w Polsce wymaga od pracowników zarówno wiedzy teoretycznej, jak i doświadczenia praktycznego.

W 2017 r. Grant Thornton przeprowadził badanie wśród średnich i dużych przedsiębiorstw funkcjonujących w Polsce, z którego wynika, iż 60% z nich ma „duży” bądź „bardzo duży” problem ze znalezieniem pracowników na niektóre stanowiska, co z kolei znacznie wpływa na rozwój danego przedsiębiorstwa. Jest to największy wynik od dziecięciu lat. Warto wspomnieć, że kwartał wcześniej odsetek ten wynosił 46%, w roku 2016 – 32%, a w roku 2015 – 20%. Polska wyprzedza pod tym względem nawet Niemcy, czyli kraj, który w ostatniej dekadzie miał – obok Austrii – jeden z najniższych wskaźników bezrobocia (Grant Thornton, 2017).

Należy zauważyć, że w ostatnich latach przedsiębiorstwa wykazują coraz większe zainteresowanie nawiązaniem współpracy ze szkołami średnimi w celu zaproszenia uczniów na praktyki zawodowe, a docelowo – zatrudnienia przeszkolonych pracowników. W 2017 r. jedynie co piąty pracodawca biorący udział w badaniu prowadzonym przez Obserwatorium Gospodarki i Rynku Pracy Aglomeracji Poznańskiej deklarował, że podejmuje tego rodzaju działania. Ich partnerami współpracy były głównie szkoły wyższe i zawodowe, a jej najczęstszą formą – staże i praktyki (*Potrzeby kadrowe przedsiębiorców...*, 2018). Jak podkreślali pracodawcy, w ten sposób otrzymują oni możliwość rozpoznania potencjału kandydatów do pracy, a jednocześnie umożliwiają młodzieży zapoznanie się z praktycznym wymiarem danego zawodu. Coraz więcej pracodawców pozytywnie ocenia współpracę z rynkiem edukacyjnym, co może świadczyć o dobrej ofercie placówek

oświatowych, wzroście świadomości na temat korzyści płynących z tego typu działań oraz zwiększeniu ich efektywności (Ratajczak, 2018).

Aktualnie pracodawcy mają ogromny problem ze znalezieniem odpowiednich pracowników, przez co część stanowisk w ich firmach pozostaje nieobsadzona. Zapewne z tego powodu coraz chętniej podejmują oni współpracę ze szkołami. Pracodawcy starają się aktywnie uczestniczyć w procesie kształcenia, a tym samym przyczynić się do zwiększenia jego efektywności. Nierzadko przekazują sprzęt do szkolnych laboratoriów oraz opłacają staże w firmach dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Coraz częstszym zjawiskiem są tzw. klasy patronackie, w których uczniowie mają znacznie ułatwiony kontakt z przyszłym pracodawcą i uczą się zawodu od strony praktycznej (Nowak, Pankiv, 2018: 316–317).

System szkolnictwa w Polsce zakłada trzy poziomy kształcenia zawodowego: zasadniczy (zasadnicze szkoły zawodowe), średni (technika i szkoły policealne) oraz wyższy (wyższe szkoły zawodowe). Kluczowym elementem kształcenia zawodowego, przesądzającym o jego specyfice i odróżniającym je od edukacji ogólnokształcącej, jest praktyczna nauka zawodu. Może ona odbywać się w postaci zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych (Drogosz-Zabłocka, Stasiowski, 2019: 93–94). W zakresie kształcenia zawodowego, rozumianego jako proces, wyróżnia się dwa odrębne, ale wzajemnie uzupełniające się i przenikające elementy: proces lekcyjny, w którego toku jest realizowane kształcenie teoretyczne (ogólne i zawodowe), oraz proces działaniowy, realizowany w pracowniach, warsztatach szkolnych i zakładach pracy, obejmujący kształcenie praktyczne (Pogorzelska, 2010: 30). Kształcenie zawodowe zapewnia przekazanie uczniowi nie tylko wiedzy ogólnej, lecz także wiedzy teoretycznej oraz praktycznych umiejętności z określonej specjalizacji. Dzięki temu absolwent ma kompetencje niezbędne do wykonywania danego zawodu oraz możliwość nabycia praw (poprzez zdanie stosownych egzaminów) do wykonywania pracy na wybranym stanowisku (Dominik, 2017: 31).

Szkolnictwo zawodowe przez wiele lat było postrzegane marginalistycznie. Promocja wyższego wykształcenia skutkowała mniejszym zainteresowaniem uczniów szkołami zawodowymi. Poza tym powszechnie uważa się, że szkoły zawodowe są dla uczniów słabych (Koziełska, 2018: 202). W efekcie rynek pracy zderzył się z luką kadrową, polegającą na tym, że przede wszystkim poszukiwani są pracownicy fizyczni. Na szybkie znalezienie pracy mogą więc liczyć spawacze, mechanicy, operatorzy maszyn i pracownicy bez kwalifikacji.

Początek XXI w. w Polsce to okres intensywnych przemian społeczno-gospodarczych i cywilizacyjno-kulturowych. Efektem tych przeobrażeń w przestrzeni edukacyjnej jest zaprzestanie traktowania kształcenia zawodowego jako drugorzędno elementu działalności oświatowej państwa. Dzieje się tak, ponieważ:

- efektywne szkolnictwo zawodowe stanowi niezbędny element sprawnie funkcjonującego i sprzyjającego rozwojowi gospodarczemu kraju,
- brak wysoko wykwalifikowanych pracowników fizycznych i techników stanowi jedną z przeszkód w szybszym rozwoju gospodarczym w wielu państwach, w tym w Polsce (Nowak, 2019:30).

Dużą wartość w kształceniu zawodowym uczniów stanowią praktyki organizowane w zagranicznych instytucjach i przedsiębiorstwach. Dodatkowymi zaletami stają się wówczas takie umiejętności ucznia jak posługiwanie się językiem angielskim na płaszczyźnie zawodowej, znajomość metod pracy w zagranicznych organizacjach oraz znajomość

kultury i obyczajów kraju, w którym realizowane są praktyki. Jednocześnie praktyka odgrywa ważną rolę w kształtowaniu zarówno kompetencji „twardych”, specyficznych dla danej branży, warunkujących efektywność pracy w obszarze wykonywanych zadań zawodowych (np. percepcyjne umiejętności motoryczne), jak i kompetencji „miękkich” – czyli np. interpersonalnych i poznawczych (Jeruszka, 2015: 144).

Niniejsze opracowanie dotyczy wyłącznie uczniów techników. Celem artykułu jest analiza oczekiwań młodych ludzi oraz korzyści, jakie przynoszą im praktyczne staże zawodowe odbywane w zagranicznych przedsiębiorstwach.

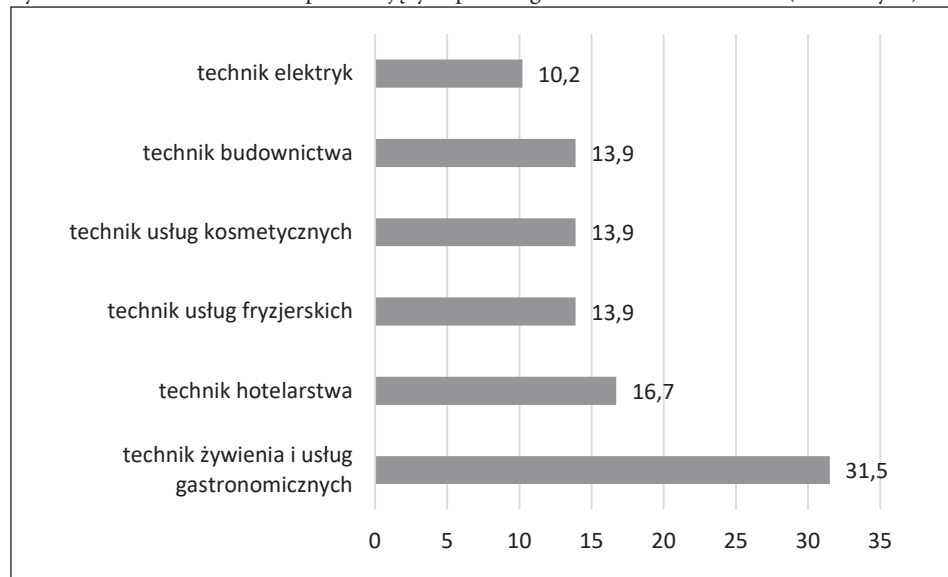
Przed przystąpieniem do badań nakreślono następujące pytania:

- Jakie są oczekiwania i motywy uczestnictwa uczniów w zagranicznej praktyce zawodowej?
- Jaka jest ocena własna poziomu umiejętności teoretycznych i praktycznych przed odbyciem praktyki zawodowej oraz po jej realizacji?
- Jakie są najbardziej potrzebne umiejętności praktyczne, które uczniowie mogą udoskonalić w trakcie stażu?
- Artykuł składa się z wprowadzenia, opisu metodologii badań, analizy oczekiwań uczniów i motywów uczestnictwa w praktyce zagranicznej, analizy korzyści ich udziału w zagranicznej praktyce zawodowej, a także wniosków z przeprowadzonych badań.

Metodologia badawcza

Na potrzeby niniejszego artykułu przygotowano dwa kwestionariusze, które zostały wypełnione przez uczestników zagranicznych praktyk zawodowych. Pierwszy kwestionariusz został wypełniony przed odbyciem stażu zagranicznego, drugi zaś – bezpośrednio po jego zrealizowaniu.

Rycina 1. Struktura uczniów reprezentujących poszczególne kierunki kształcenia (% badanych)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

W badaniu wzięło udział 108 uczniów szkół zawodowych, którzy odbyli praktyki zagraniczne. Ankietowani reprezentowali trzy sektory gospodarki:

- sektor turystyczny (52 uczniów): uczniowie reprezentowali kierunki technik hotelarstwa oraz technik żywienia i usług gastronomicznych; odbyli oni praktyki zawodowe w Wilnie na Litwie,
- sektor beauty (30 uczniów): uczniowie kierunków technik usług fryzjerskich oraz technik usług kosmetycznych; odbyli oni staże w Kłajpedzie na Litwie,
- sektor budowlany (26 uczniów): uczniowie kierunków technik budownictwa i technik elektryk; odbyli oni staże w Pradze (Republika Czeska).

Strukturę uczniów reprezentujących poszczególne kierunki kształcenia przedstawiono na rycinie 1.

W stażach zagranicznych znacznie chętniej uczestniczyły kobiety (stanowiły one 74 z 108 uczestników projektu – 68,5% ankietowanych). Decydowały o tym zapewne kierunki kształcenia, wśród których dominowała branża gastronomiczna. Należy jednak dodać, iż na 15 techników budownictwa aż 8 stanowią kobiety. Świadczy to przede wszystkim o większym zaangażowaniu i większej otwartości na zdobywanie międzynarodowego doświadczenia wśród kobiet niż wśród mężczyzn. Warunkiem uczestnictwa w stażu było również wykazanie się odpowiednio wysokimi wynikami w nauce. Warunek ten lepiej spełniały uczennice niż uczniowie.

Oczekiwania uczniów i motywy uczestnictwa w praktyce zagranicznej

Na pytanie o źródła informacji dotyczących możliwości odbycia stażu zagranicznego przeważały odpowiedzi, że uczniowie pozyskali je od nauczycieli. Odpowiedziało tak 94,5% ankietowanych. Dodatkowym źródłem informacji byli znajomi oraz plakaty i ulotki (odpowiedzi takiej udzieliło po 2,75% ankietowanych).

Motywy podjęcia stażu zagranicznego deklarowane przez jego uczestników są związane przede wszystkim z:

- chęcią zdobycia dodatkowej wiedzy i umiejętności (75,2% ankietowanych),
- przekonaniem, że staż zagraniczny pomoże w dalszym życiu (14,7% ankietowanych),
- chęcią rozwoju własnych zainteresowań (6,4% ankietowanych).

Nieliczne osoby uznały, że podstawowym motywem wyjazdu na staż zagraniczny jest wyjazd sam w sobie (odpowiedziały tak 3 osoby) oraz fakt, że biorą w nim udział znajomi (1 osoba). Nikt z ankietowanych nie uznał, że wystarczającym powodem wyjazdu na zagraniczny staż zawodowy jest jego nieodpłatność.

Odpowiedzi te świadczą bardzo pozytywnie o uczestnikach stażu, których motywuje przede wszystkim chęć zdobycia dodatkowej wiedzy oraz nowych umiejętności.

W przypadku planów zawodowych uczniów należy zauważyć, że większość z nich deklaruje, iż w przyszłości pragnie zdobyć zatrudnienie w przedsiębiorstwach już funkcjonujących na rynku. Uznało tak ponad 52% ankietowanych. Osoby, które są gotowe, aby założyć własną firmę i w niej pracować, stanowią 48% badanych. Oczywiście należy podkreślić, że są to plany uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych, dlatego mogą one ulec zmianie lub zostać zweryfikowane przez rynek pracy. W szczególności prowadzeniem własnej działalności gospodarczej zainteresowani są technicy usług kosmetycznych – aż 87% z nich chciałoby prowadzić własną działalność gospodarczą. Pracą

Tabela 1. Ocena poziomu umiejętności teoretycznych i praktycznych przed stażami (% badanych)

Poziom umiejętności	Sektor turystyczny			Sektor beauty			Sektor budowlany	
	technik żywienia i usług gastronomicznych	technik hotelarstwa	technik usług fryzjerskich	technik usług kosmetycznych	technik budownictwa	technik elektryk		
	Umiejętności teoretyczne							
Bardzo niskie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niskie	11,1	14,7	13,3	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Średnie	44,4	73,5	86,7	60,0	40,0	72,7		
Wysokie	33,3	5,9	0,0	13,3	60,0	27,3		
Bardzo wysokie	11,1	5,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
	Umiejętności praktyczne							
Bardzo niskie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niskie	11,1	14,7	6,7	13,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Średnie	50,0	35,3	93,3	60,0	60,0	18,2		
Wysokie	38,9	47,1	0,0	26,7	33,3	72,7		
Bardzo wysokie	0,0	2,9	0,0	0,0	6,7	9,1		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

w ramach własnej działalności gospodarczej najmniej zainteresowani są technicy hotelarstwa (niewiele ponad 15%).

Uczniowie zostali także poproszeni o ocenę własnych umiejętności – zarówno teoretycznych, jak i praktycznych – przed wyjazdem na staż zagraniczny (tabela 1).

Żadna z ankietowanych osób nie oceniła własnych umiejętności bardzo nisko. W przypadku umiejętności teoretycznych uczniowie w większości ocenili ich poziom jako średni oraz wysoki. Najniżej poziom umiejętności teoretycznych ocenili technicy usług kosmetycznych (tylko 13,3% ankietowanych oceniło je jako wysokie) oraz technicy hotelarstwa (zaledwie 11,8% ankietowanych uznało, że są one wysokie i bardzo wysokie). Najwyżej własne umiejętności teoretyczne ocenili uczniowie kierunków technik żywienia, technik usług gastronomicznych (44,4% ankietowanych oceniło je jako wysokie oraz bardzo wysokie) oraz technik budownictwa (za wysokie uznało je 60% ankietowanych).

W przypadku umiejętności praktycznych najniżej własne umiejętności ocenili uczniowie kierunku technik fryzjerstwa (nikt z ankietowanych nie ocenił ich jako wysokich i bardzo wysokich, 93,3% badanych oceniło je jako średnie), najwyżej zaś – uczniowie kierunku technik hotelarstwa (50% badanych oceniło je jako wysokie i bardzo wysokie).

Biorąc pod uwagę oczekiwania uczestników praktyk zagranicznych (rycina 2), należy stwierdzić, że uczniowie uważają, iż odbycie międzynarodowego stażu będzie miało wpływ na:

- zdobycie doświadczenia zawodowego zgodnego z profilem kształcenia (77,8% ankietowanych),
- zapoznanie się z kulturą i obyczajami kraju stażu (76,9% ankietowanych),
- przekonanie się, jak wygląda praca w danym zawodzie na rynku europejskim (75% ankietowanych).

Zdaniem uczniów najsłabszym argumentem przemawiającym za odbyciem stażu zagranicznego jest przekonanie, iż dzięki niemu wrośnie pewność ich siebie. Takiego zdania było 53,7% ankietowanych.

Uczniowie zostali również poproszeni o doprecyzowanie oczekiwań w kwestii udoskonalenia już posiadanych umiejętności praktycznych. Ich potrzeby zostały zróżnicowane ze względu na reprezentowane kierunki. I tak zdaniem techników budownictwa najbardziej potrzebne jest udoskonalenie następujących umiejętności praktycznych:

- umiejętność wykonywania obmiaru robót (100% ankietowanych),
- zapoznanie się z procedurami dokonywania oceny jakości wykonanych robót (85,7% ankietowanych),
- język obcy ukierunkowany zawodowo (85,7% ankietowanych).

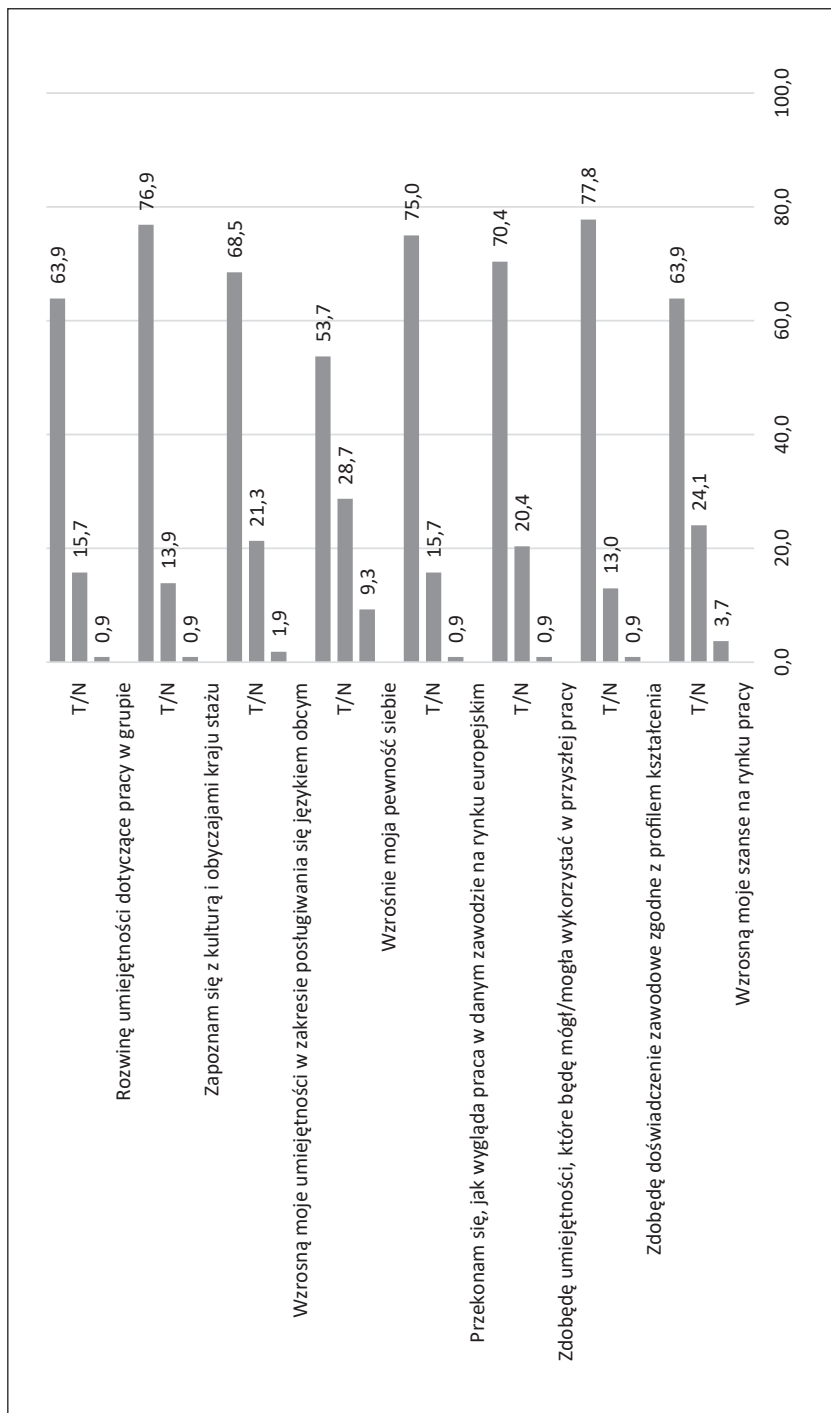
Dla techników elektryków najbardziej potrzebne jest udoskonalenie poniższych umiejętności praktycznych:

- język obcy ukierunkowany zawodowo (83,3% ankietowanych),
- zapoznanie się z procedurami dokonywania oceny jakości wykonanych robót (83,3% ankietowanych),
- wyciąganie wniosków na podstawie dokumentacji technicznej, katalogów i instrukcji obsługi (83,3% ankietowanych).

Zdaniem uczniów z kierunku technik żywienia najbardziej potrzebne umiejętności praktyczne to:

- język obcy ukierunkowany zawodowo (100% ankietowanych),
- podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (71,43% ankietowanych),

Rycina 2. Oczekiwania uczestników praktyk zagranicznych (% badanych)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

- prowadzenie procesów produkcji wyrobów cukierniczych (57,14% ankietowanych),
- wytwarzanie wyrobów cukierniczych (57,14% ankietowanych),
- rozbiór i wykrawanie mięsa (57,14% ankietowanych),
- wstępna obróbka surowców rybnych (57,14% ankietowanych),
- wykonywanie prac związanych z produkcją przetworów rybnych (57,14% ankietowanych),
- organizowanie produkcji wyrobów spożywczych (57,14% ankietowanych).

Dla uczniów kierunku technik hotelarstwa najbardziej potrzebne umiejętności praktyczne to:

- język obcy ukierunkowany zawodowo (77,78% ankietowanych),
- podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (77,78% ankietowanych),
- praca w recepcji hotelowej (66,67% ankietowanych),
- rodzaje rezerwacji: telefoniczna, internetowa, pisemna itp. (66,67% ankietowanych).

Zdaniem uczniów kierunku technik usług fryzjerskich najbardziej potrzebne jest udoskonalenie następujących umiejętności praktycznych:

- barwienie włosów (100% ankietowanych),
- rozjaśnianie i odbarwianie włosów (100% ankietowanych),
- strzyżenie włosów (100% ankietowanych),
- ondulowanie włosów (100% ankietowanych).

Według uczniów kierunku technik usług kosmetycznych najbardziej potrzebne jest udoskonalenie poniższych umiejętności praktycznych:

- zabiegi nawilżające, odżywcze, regenerujące skórę twarzy, szyi i dekoltu (88,9% ankietowanych),
- wykonywanie zabiegów upiększających skóry twarzy, szyi i dekoltu (77,8% ankietowanych),
- zabiegi kosmetyczne z zastosowaniem aparatury kosmetycznej (77,8% ankietowanych).

Analizując potrzeby dotyczące chęci nabycia konkretnych umiejętności zawodowych, widać wyraźnie, że uczniowie zabiegają o typowo praktyczne umiejętności, które są niezbędne w reprezentowanych przez nich branżach. Dodatkowo część uczniów chciałaby w czasie praktyki udoskonalić znajomość języka obcego, ukierunkowanego zawodowo.

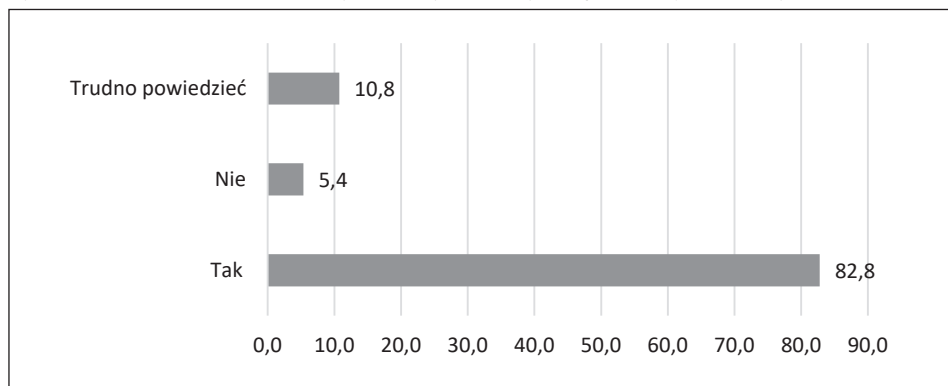
Korzyści z uczestnictwa w zagranicznej praktyce zawodowej

Po odbyciu praktyki zawodowej uczniowie dokonali oceny jej organizacji, uzyskanych korzyści oraz poziomu własnych umiejętności. Znaczna część badanych uznała, iż praktyka zawodowa spełniła ich oczekiwania (82,8% ankietowanych). Szczegółowy rozkład uzyskanych odpowiedzi został przedstawiony na rycinie 3.

Odsetek osób oceniających poziom własnych kompetencji jako bardzo wysoki wzrósł o ponad 10%, a odsetek osób oceniających go jako wysoki – o 20%. Swoje umiejętności praktyczne na poziomie bardzo niskim i niskim oceniło zaledwie 3,3% badanych. Przed stażem udział ten wynosił 9,3%. Wyniki te potwierdzają, iż praktyka zagraniczna miała korzystny wpływ na poziom kompetencji praktycznych uczniów. Zostało to szczegółowo przedstawione na rycinie 4.

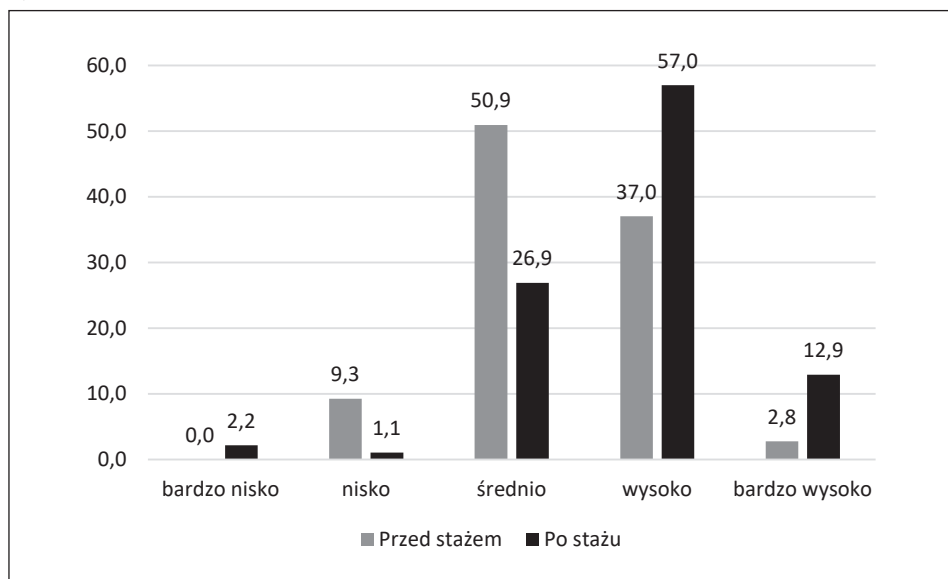
Jak widać, staże zagraniczne uczniów szkół o profilu zawodowym są cennym narzędziem służącym do zdobywania praktycznej wiedzy oraz nowych umiejętności. Stanowią one ponadto ważną motywację do dalszej pracy. Pasja i zaangażowanie uczniów bardzo dobrze rokuje w kwestii ich rozwoju zawodowego.

Rycina 3. Odsetek osób zadowolonych z odbycia praktyki zagranicznej (% badanych)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

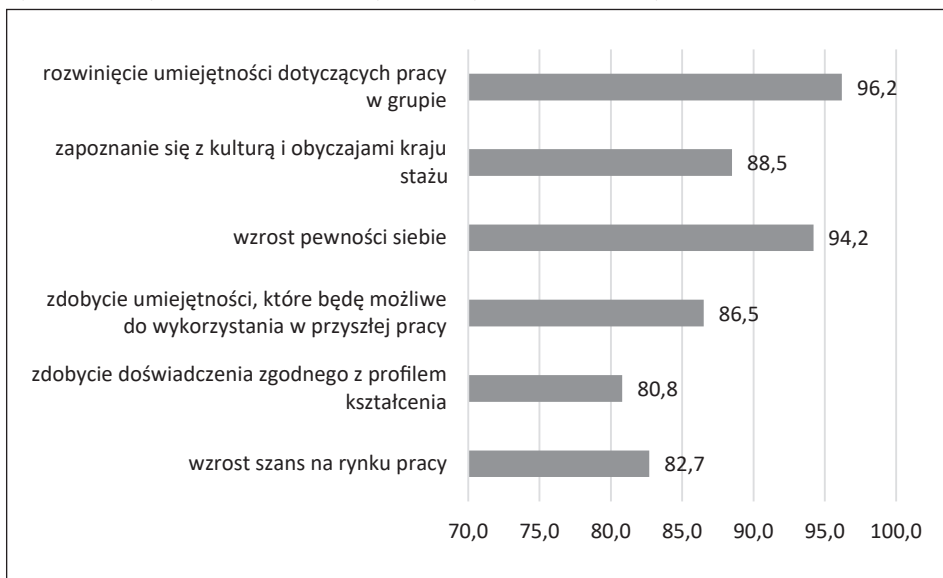
Rycina 4. Ocena poziomu umiejętności praktycznych po odbyciu praktyki zagranicznej (% badanych)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z wymienionych zalet uczestnictwa w praktyce zagranicznej uczniowie mieli wybrać te, które ich zdaniem były najbardziej wartościowe. Każdy uczeń mógł wskazać kilka odpowiedzi, które zostały zaprezentowane na rycinie 5. Najwyżej oceniono: rozwinięcie umiejętności dotyczących pracy w grupie (96,2% ankietowanych), wzrost pewności siebie (94,2% ankietowanych) oraz zapoznanie się z kulturą i obyczajami kraju, w którym odbywała się praktyka (88,5% badanych). Za najbardziej istotne punkty odbytego stażu ankietowani uznali możliwość pogłębienia wiedzy dotyczącej innowacyjnych praktyk stosowanych w poszczególnych branżach. Drugim ważnym punktem była możliwość poznania praktycznych rozwiązań wykorzystywanych w krajach Unii Europejskiej. W obu przypadkach takich odpowiedzi udzieliło ponad 84% ankietowanych. Uczestnicy stażu

Rycina 5. Zalety uczestnictwa w międzynarodowym stażu (% badanych)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

zauważyli również dwie podstawowe bariery, z którymi zetknęli się w czasie odbywania stażu. Były to odmienna kultura pracy w zagranicznych przedsiębiorstwach oraz konieczność posługiwania się językiem angielskim.

Na koniec uczestnicy zostali poproszeni o ustosunkowanie się do najważniejszych nabytych umiejętności praktycznych. Podzielono je ze względu na kierunki kształcenia uczniów i przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Najważniejsze umiejętności praktyczne udoskonalone w trakcie praktyki (% badanych)

Umiejętność praktyczna	Procent ankietowanych
technik budownictwa	
Język obcy ukierunkowany zawodowo	100,0
Organizacja pracy małych zespołów	57,1
Zdobywanie umiejętności wykonywania obmiaru robót	57,1
Kompetencje personalne i społeczne	42,9
technik elektryk	
Język obcy ukierunkowany zawodowo	100,0
Organizacja pracy małych zespołów	66,7
Kompetencje personalne i społeczne	50,0
Wykonanie prac z zakresu montażu mechanicznego elementów i urządzeń elektrycznych	16,7
Zapoznanie się z procedurami dokonywania oceny jakości wykonanych robót	16,7
Zastosowanie elementów oraz układów elektronicznych do określonych warunków eksploatacyjnych	16,7

technik żywienia i usług gastronomicznych	
Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej	57,1
Język obcy ukierunkowany zawodowo	57,1
Kalkulowanie kosztów i prowadzenie sprzedaży usług gastronomicznych	57,1
technik hotelarstwa	
Sporządzanie dokumentacji związanej z rozliczaniem kosztów pobytu gości	77,8
Przygotowanie i serwowanie posiłków dla gości	55,6
Rezerwowanie usług hotelarskich	55,6
technik usług fryzjerskich	
Pielęgnowanie włosów	100,0
Bezpieczeństwo i higiena pracy	57,1
Język obcy ukierunkowany zawodowo	50,0
Kompetencje personalne i społeczne	50,0
technik usług kosmetycznych	
Język obcy ukierunkowany zawodowo	88,9
Organizacja pracy małych zespołów	77,8
Zabiegi kosmetyczne z zastosowaniem aparatury kosmetycznej	77,8
Henna brwi i rzęs, regulacja łuku brwiowego	66,7
Bezpieczeństwo i higiena pracy	66,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych ankiet

Z powyższego zestawienia wynika, iż zdaniem uczniów – niezależnie od kierunku kształcenia – bardzo ważną umiejętnością praktyczną, która została udoskonalona, jest posługiwanie się językiem obcym, z uwzględnieniem słownictwa zawodowego. Warto zaznaczyć, iż potrzeba ta została wskazana w ankiecie przed rozpoczęciem stażu jako jedna z najistotniejszych. Druga praktyczna umiejętność udoskonalona w trakcie stażu to organizacja pracy w małych zespołach. Wskazało ją 77,8% uczniów kierunku technik usług kosmetycznych, 66,7% uczniów kierunku technik elektryk oraz 57,1% uczniów kierunku technik budownictwa. Poza tym uczniowie wskazywali na umiejętności praktyczne, które są specyficzne dla poszczególnych kierunków kształcenia. Na przykład na kierunku technik usług fryzjerskich uznano, iż najważniejszą umiejętnością jest odpowiednie pielęgnowanie włosów (100% ankietowanych), z kolei uczniowie kierunku technik hotelarstwa stwierdzili, że kluczową umiejętnością praktyczną jest sporządzanie dokumentacji związanej z rozliczaniem kosztów pobytu gości (77,8% ankietowanych).

Zakończenie

Reasumując, można stwierdzić, iż poziom zadowolenia uczniów szkół technicznych z odbytych praktyk zagranicznych jest wysoki. Uczestnicy są usatysfakcjonowani stopniem nabytych umiejętności praktycznych. Bardzo dobrze oceniają także poszczególne elementy związane z przygotowaniem ich do uczestnictwa w wyjeździe. W rozmowach indywidualnych badani podkreślali zadowolenie z możliwości poznania specyfiki pracy w instytucjach europejskich. Z tych powodów większość ankietowanych poleciłaby odbycie zagranicznej praktyki zawodowej swoim koleżankom i kolegom ze szkoły. Tak duże

zadowolenie dowodzi, że uczniowie potrzebują tego typu form kształcenia. Uczniowie przede wszystkim mogą zapoznać się z tym, w jaki sposób wygląda praca w wybranym przez nich zawodzie w zagranicznych przedsiębiorstwach, mogą także porównać poziom nabytych w szkole umiejętności i wiedzy z praktyką. Uczniowie cenią atmosferę, w jakiej zdobywali nowe umiejętności, a także zaangażowanie ich opiekunów w jak najlepsze i najbardziej efektywne zaznajomienie ich z zagadnieniami wykonywanego zawodu. Ponadto uczniowie doceniają miejsce odbywania stażu, a także konieczność posługiwania się językiem angielskim – w ten sposób przełamują bowiem swój lęk przed mówieniem w języku obcym i mogą praktycznie wykorzystać znajomość słownictwa zawodowego.

Należy podkreślić, że szkoły oferujące uczniom możliwość wyjazdu na zagraniczne praktyki zawodowe mogą być bardziej atrakcyjne dla absolwentów szkół podstawowych. Wydaje się, że jest to duża zaleta szkoły w sytuacji umiędzynaradawiania procesu kształcenia i otwierania się rynku pracy w obrębie Unii Europejskiej. Doświadczenie to będzie z pewnością docenione przez późniejszych pracodawców. Szkoły powinny więc starać się pozyskiwać jako partnerów odbywania praktyk instytucje nie tylko krajowe, lecz także zagraniczne.

Warto zaznaczyć, iż zrealizowane na potrzeby niniejszego artykułu badanie miało pewne ograniczenia. Analizie poddano bowiem wyłącznie trzy sektory: turystyczny, beauty i budowlany. Poza tym zagraniczne staże odbywały się na Litwie (Wilno i Kłajpeda) oraz w Republice Czeskiej (Praga). Zasadne byłoby więc poszerzenie ich o inne branże oraz inne miejsca odbywania praktyk zawodowych.

Literatura

References

- Dominik, P. (2017). Kształcenie kadry hotelarskiej w szkołach średnich i wyższych w Polsce na tle wybranych krajów Europy. *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, 38(2), 31–46.
- Drogosz-Zabłocka, E., Stasiowski, J. (2019). Kształcenie zawodowe w Polsce – przemiany, organizacja, efekty. W: U. Sztanderska, E. Drogosz-Zabłocka (red.), *Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy*, Seria Naukowa, t. 9. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 66–101.
- Grant Thornton. (2017, 17 września). *International Business Report*. Pozyskano z: <http://granthornton.pl/publikacja/firmom-coraz-mocniej-brakuje-rak-do-pracy>
- Jeruszka, U. (2015). Kształtowanie i rozwijanie kompetencji przez pracę i praktykę zawodową. *Polish Journal of Continuing Education*, 3, 142–157.
- Kozielska, J. (2018). Vocational school is (not) OK? Vocational school in middle school students' opinions vs. educational-vocational choices with regard to the situation on the labour market. *Kultura – Społeczeństwo – Edukacja*, 1, 201–211.
- Nowak, J. (2019). Nowa reforma oświaty – szansa czy zagrożenie dla rozwoju szkolnictwa zawodowego? *Szkola – Zawód – Praca*, 17, 26–40.
- Nowak, J., Pankiv, L. (2018). Zmiany na rynku pracy a efektywność kształcenia w Polsce. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie*, 123, 316–317.
- Pogorzelska, A. (2010). Praktyki zawodowe uczniów szkół zawodowych oraz rola pracodawców w ich realizacji. *Problemy Profesjologii*, 1, 29–40.
- Potrzeby kadrowe przedsiębiorców aglomeracji poznańskiej 2017*. (2018). Obserwatorium Gospodarki i Rynku Pracy Aglomeracji Poznańskiej. Pozyskano z: http://www.cdzdm.pl/images/Streszczenie_raportu.pdf

Ratajczak, J. (2018). Rekrutacja pokolenia Z w kontekście zmian demograficznych. *Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze*, 8, 125–140.

Anna Iwacewicz-Orłowska, dr, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Wydział Nauk Ekonomicznych. Jest zatrudniona na stanowisku dziekana Wydziału Nauk Ekonomicznych Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku. Oprócz prowadzenia zajęć dydaktycznych z przedmiotów ekonomicznych prowadzi prace badawcze z zakresu problematyki zrównoważonego rozwoju, dysproporcji dochodowych oraz nierówności społecznych. Jest autorką licznych publikacji krajowych i zagranicznych oraz uczestniczką konferencji naukowych, a także staży w instytucjach zagranicznych.

Anna Iwacewicz-Orłowska, PhD, University of Finance and Management in Białystok, Faculty of Economics Sciences. She is the Dean of the Faculty of Economic Sciences at the University of Finances and Management in Białystok. Apart from conducting lectures in economics she is doing research in the field of sustainable development, income disproportions and social inequalities. She is an author of many national and international publications and she took part in scientific conferences and internships at foreign institutions.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6283-9862>

Adres/Address:

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
Wydział Nauk Ekonomicznych
ul. Ciepła 40
15-472 Białystok, Poland
e-mail: anna.orlowska@wsfiz.edu.pl